

NOVI LIST

Izhaja vsak četrtek

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:
Trst, Ulica Martiri della Libertà
(Ul. Commerciale) 5/I. Tel. 28-770
Za Italijo: Gorica, P.zza Vittoria
18/II. Pošt. pred. (casella post.)
Trst 431. Pošt. č. r.: Trst, 11/6464
Poština plačana v gotovini

ŠT. 515

TRST, ČETRTEK 17. SEPTEMBRA 1964, GORICA

LET. XIII.

Otroke

v slovenske šole!

Nahajamo se zopet v dobi vpisovanja šolarjev in dijakov v osnovne in srednje šole. Pravzaprav se rok nagiba že proti koncu in se bo zaključil pred koncem meseca. Kakor nam je znano, je še dosti otrok in dijakov, ki se še niso vpisali v šole za prihodnje leto. Vemo, da je to običajni pojav in da se po navadi čaka na zadnje dneve za vpis. Vendar pa čutimo za svojo dolžnost in potrebo, da spregovorimo z našimi starši resno besedo o pravočasnem vpisu in še bolj o dolžnosti slovenskih družin, da pošljejo svoje hčere in sinove v obstoječe slovenske šole.

Zdi se, da so take vrste pozivi že preveč omlačeni, ker se ponavljajo v različnih oblikah ob začetku vsakega šolskega leta. Letos naj bi bili še bolj nepotrebni, ker so slovenske šole vsaj na Tržaškem in Gorškem že uzakonjene in je odpadel eden izmed glavnih povodov za izgovore, češ sina moram dati v državno šolo, da se bo prirnil naprej.

Odgovarjamo, da bi v resnici bili odveč pozivi na naše slovenske starše, če bi še ne bilo mnogo takih, ki še imajo nekatere predsodke, ki hromijo življenje in razvoj naših šol. Takih izgovorov je še cela vrsta. Dosti slovenskih družin v Gorici in v Trstu je še, ki pošiljajo ali nameravajo vpisati svoje otroke v šole z italijanskim učnim jezikom, češ da se bodo tam bolje priučili italijanščine in da bodo bolje napredovali na univerzi. Statistika pa dokazuje, da se tudi učenci s slovenskih srednjih šol prav tako dobro uveljavijo na univerzah kot drugi; seveda, morajo se učiti, ne pa valiti krivdo za svojo lenobo na slovenske srednje šole. Čuden pojav je tudi ta, da ne pošiljajo svojih otrok v slovenske šole zlasti takozvane dobrostoječe in trgovske družine. Ali smo zopet v tistih francozefovskih časih, ko so domišljivi »nobel« starši pošiljali sinčke in hčerkice v tuje, nemške šole, ker da so bile tudi bolj »nobel«?

Med predsodke nekaterih staršev bi lahko prišteli mnenje, da bodo dobili slovenski otroci v italijanskih zavodih boljšo versko vzgojo. Dobili pa bodo tako versko vzgojo kot na naših šolah, kjer poučuje dosti dobrih duhovnikov, in tudi vodstva sama jamčijo za npravno in versko vzgojo; pač pa se bo slovenski dijak v italijanskem, tudi v verskem zavodu, odtujil domači narodni miselnosti.

Nadaljnji predsodek naših staršev, ki hromi slovensko šolstvo, je ta, da želijo, naj njih otroci dosežejo v najkrajšem času nekaj strokovne izobrazbe in pridejo čimprej do kruha. Zato smo bili priča psihoze, ki je silila slovenske otroke v strokovne šole, kakor da bi res morali postati vsi samo

ZA POLITIKO KD NI ALTERNATIV

V soboto se je začel v Rimu 9. kongres krščansko-demokratske stranke. V vsej italijanski politični javnosti so ga pričakovali naravnost z napetostjo, ker bo od njegovih sklepov odvisna bodoča politika krščanskih demokratov in s tem tudi usoda sedanje sredinsko-leve vlade.

Kongres je odprl s svojim dolgim poročilom strankin tajnik Rumor, ki je v bistvu naglasil, da hoče krščansko-demokratska stranka nadaljevati s sredinsko-levo politiko, pri tem pa si pridržuje pravico do avtonomnega odločanja glede stvarnosti in potreb narodnega življenja. Dal je sredinski levici »zmerno« tolmačenje, kot je bilo pričakovati, ter naglasil potrebo, da se krščanska demokracija okrepi kot stranka in kot izraz italijanske politike in družbe. V svojem poročilu je skušil ubrati Rumor neko srednjo pot, ki bi bila sprejemljiva za vse struje.

Takoj nato se je vnela na kongresu zelo živa debata, v kateri so se naravnost dramatično spopadle med seboj štiri struje, ki so predložile vsaka svojo resolucijo. Glavni predstavniki posameznih struj pa so resolucije razlagali v dolgih govorih. Gonella je pripisal vzroke gospodarske krize poddržavljenju elektrarn, do najhujšega razburjenja med delegati pa je prišlo med govorom sindikalnega voditelja Donata-Cattina, ko so padale celo klofute. Trdil je namreč, da je druga Morova vlada korak nazaj v primeri s prvo, kar zadeva voljo do socialnih reform, čemur so Morovi pristaši bučno ugovarjali, fanfanijevci pa bučno ploskali. Scelba pa je zahteval, naj socialisti pretrgajo vse zveze s komunisti.

Kot se zdi, pa so na kongresu nekoliko omilili nasprotja med strujami in pričakovati je, da bodo v novem nacionalnem

svetu zastopane vse struje, tudi Fanfanijeva, ker je ta na kongresu nazadnje zavzel precej pomirljivo stališče.

Kongres, ki se je končal v sredo ponoči, je pokazal, da je krščansko-demokratska stranka razdeljena v tokove, ki imajo zelo različne ideje o reševanju praktičnih problemov v notranji politiki in gospodarstvu. Vendar pa se vsi zavedajo, da je potrebna enotna krščansko-demokratska stranka, ker je njena enotnost edino jamstvo za italijansko demokracijo. Zato gotovo ne bo prišlo do razbitja stranke. Tragika italijanske politike, pa tudi krščanskih demokratov je v tem, da ni alternativ.

Toda če prinaša po eni strani obstoj tako različnih struj v stranki težave, ker povzroča obotavljanje glede izvajanja reform v gospodarstvu in državni upravi, je to po drugi strani znak zdravega pluralizma idej v njej in tudi njene vitalnosti in dinamičnosti — in dokaz, da je zajela res vse žive krščanske politične sile, ne glede na različnost mnenj o posameznih problemih. In v tem je lahko italijanska krščanska demokracija za vzgled katoličanom drugih narodov, tudi in zlasti še slovenskim, ki si nikoli nismo znali ustvariti take pluralistične stranke.

Tretje zasedanje
vesoljnega cerkvenega zbora

Papež Pavel VI. je odprl v ponedeljek dopoldne v vatikanski baziliki tretje zasedanje vatikanskega cerkvenega zbora, na katerega je prispelo nad 2.500 koncilskih očetov. Po maši, pri kateri so mu stregli trije kardinali, 19 nadškofov in škofov ter dva generala cerkvenih redov, je imel papež dolg govor, v katerem je orisal škofovsko oblast v odnosu do papeške oblasti. To temo je označil za najresnejšo in najbolj delikatno vsega koncila.

V drugem delu svojega govora se je papež obračal na ločene krščanske brate in jih pozval, naj ne smatrajo za žaljivo, ampak za spoštljivo in bratovsko vabilo katoliške Cerkve k združitvi z njo v polnosti resnice.

AMPLATZOV MORILEC ZNAN

Kot poroča »Corriere d'informazione«, je ustrelil Amplatza fotoreporter Christian Kerbler, doma iz avstrijskega Tirola, ki je bil sicer s Klotzem in Amplatzom na akciji, a je služil kot »informatore« italijanskim varnostnim silam. Njim bi ju bil moral izdati, a je dve uri pred dogovorjeno obkolitvijo sam streljal nanju. Nekateri menijo, da je storil to tudi v dogovoru z avstrijsko obveščevalno službo.

Zdaj neuradno poročajo, da so ga aretirali Avstrijci blizu Innsbrucka.

obrotni vajenci ali trgovski pomočniki. Marsikateri dijak, ki bi z uspehom izdeloval višjo šolo, je moral zakopati svoje talente sprič takšne miselnosti. Naš narod v zamejstvu pa potrebuje tudi splošno izobraženih ljudi, ne samo strokovnih in poslovnih ljudi in še te brez hrbtnice.

Naletimo pa na še bolj smešne predsodke. Ta ali oni oče ali mati ne vpiše več svojega sina ali hčere v slovensko šolo — tu mislimo na srednjo — ker je morda padel pri izpitu. Ne vprašajo, ali je sin znal ali ne, krivdo zvrnejo kartkomalo na slovensko šolo in na profesorje. »Vam bom že pokazal«, se jeze, »ga bom vpisal pa v italijansko šolo«. Po dveh ali treh letih pa pride tak dijak pohlevno v stare šolske klopi, ker učiti se je pač treba povsod in šolskim »prebežnikom« ne dajejo odlikovanj.

Našteli smo »sine ira et studio« samo nekatere predsodke naših staršev, ki ne pošiljajo ali ne bodo vpisali svojih otrok v tiste šole, kamor spadajo po božji, npravni postavi in tudi v duhu državnih zakonov.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 20. septembra, ob: 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Cecilijana — Revija goriških pevskih zborov, registrirana v Katoliškem domu v Gorici 24. novembra 1963; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Srečni princ«, pravljica Oscarja Wildeja, dramaturgiral Lea Pertot. Igra RO, vodi Lojzka Lombar; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 15.00 Zlata risanka: The Beatles; 16.00 Mojstri groze — Guy de Maupassant; »Rokas«, pripravil Franc Jeza; 17.30 Popoldanski ples; 18.30 Kino, večeraj in danes, pripravil Sergij Vesel; 21.00 Folklor z vsega sveta.

• PONEDELJEK, 21. septembra, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Iz slovenske folklore — Niko Kuret; Ljudstvo baja, ljudstvo poje: »Svetniki, križarji in romarji«; 18.30 Sodobna italijanska glasba. Orkester beneškega gledališča »La Fenice« vodi Sixten Ehrling; 19.00 Tržaški pianist — Bernarda Slama — Ivan Grbec: Sonatina za klavir; 19.15 Iz lovčevih zapiskov — Ivan Rudolf: »Muc Belinko na lovu«; 21.00 Čajkovski: »Evgenij Onjegin«, opera v treh dejanjih. Orkester in Zbor gledališča Verdi, dirigira Efrem Kurtz.

• TOREK, 22. septembra, ob: 11.45 Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.15 Ženski liki; 18.30 Simfonična dela Richarda Straussa; 18.55 Gostovanja solistov v Trstu; 19.15 Pripovedke o narodnih junakih: »Mazeppa«, napisala Desa Kraševc; 21.00 Radijska novela — Venčeslav Bele: »Dvakrat poročena«; 22.55 Sodobna simfonična glasba. Bohuslav Martinu: Koncert za godalni kvartet z orkestrom (1931). Simfonični orkester Italijanske Radiotelevizije iz Turina, vodi Ettore Gracis. Solisti: Italijanski kvartet: violinista Paolo Borciani in Elisa Pegreffi, violist Piero Farulli in violončelist Franco Rossi.

• SREDA, 23. septembra, ob: 11.45 Mali koncert; 12.15 Pogled na svet; 18.30 Orkester v osemnajstem stoletju; 18.55 Slovenski romantični samospevi. Pojeta sopranistki Hilda Hölzel in Ileana Bratuž; 19.15 Enej Silvij Piccolomini (Pij II.) ob 500-letnici smrti — Maks Sah: »Zgodovina ostalih Slovanov v njegovih delih«; 21.00 Simfonični koncert orkestra Italijanske Radiotelevizije iz Turina. Vodi Dean Dixon. Sodeluje flavtist Michel Debost.

• CETRTEK, 24. septembra, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Potovanje po Italiji; 17.20 Iz albuma lahke glasbe, pripravila Susy Rim; 18.00 Pevski zbori dežele Furlanije-Juljske krajine: Zbor »Giuseppe Verdi« iz Ronk, ki ga vodi Giorgio Kirchner; 18.30 Kvartet v dvajsetem stoletju; 19.15 Gradovi na Goriškem: »Steverski grad«, napisal Rado Bednarik; 21.00 »Malenkostna zadeva«. Zgodba, ki jo je napisal Wilkie Collins, dramaturgiral Roberto Cortese, prevajala Jadviga Komac. Igra RO, režira Stana Kopitar; 22.30 Slovenski in jugoslovanski solisti.

• PETEK, 25. septembra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Zema in dom; 18.30 Najlepše romantične simfonije; 19.15 Jadransko morje — Gojmir Budal: »Povba«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert črne glasbe. V odmoru (približno ob 21.30) Mladina na Zahodu — Giovanni Russo: »Problemi študentov, delavcev in kmetov v Italiji«.

• SOBOTA, 26. septembra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Zavojevalci gora — Dušan Pertot: »K-2«; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 15.20 »Milost za Ismaya«, radijska drama, ki jo je napisal Gian Francesco Luzi, prevedla Desa Kraševc. Igra RO, režira Jerze Peterlin; 17.20 Drugi Vatikanski koncil. Poročila in komentarji; 18.30 Slovenski in jugoslovanski skladatelji. Lucijan Marija Škerjanc: Simfonia št. 2. Orkester Slovenske filharmonije vodi Jakob Cipci; 18.55 Predelava folklorne glasbe — Bela Bartok: »Za otroke«, skladbice za klavir na madžarske narodne motive; 19.15 Počitniška srečanja, pripravil Saša Martelanc; 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Jacobus Gallus« iz Trsta; 21.00 Vabilo na ples; 22.00 Simfonične pesnitve — Ottorino Respighi: Rimski vodnjaki.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 20. septembra, nedelja: Brane, Morana
- 21. septembra, ponedeljek: Matej, Mate
- 22. septembra, torek: Mavricij, Tomaž
- 23. septembra, sredo: Slavojka, Tekla
- 24. septembra, četrtek: Nadja, Gerard
- 25. septembra, petek: Uroš, Kleofa
- 26. septembra, sobota: Justa, Stojslava

Slovencl čakamo

Obljubam naj sledijo dejanja

V torek zvečer je bila v Nabrežini seja občinskega sveta. Udeležila sta se je predsednik deželne skupnosti dr. de Rinaldini in deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Škerk, ki sta hkrati člana devinsko-nabrežinskega občinskega sveta. Na sporedu se je bila med drugim tudi razprava o resoluciji, ki jo je predlagal odbornik Josip Terčon. Resolucija protestira, ker so v deželnem svetu onemogočili slovenskima svetovalcema govoriti v slovenščini, ter se zavzema za uporabo slovenščine v deželnem svetu in upravi. Razprava o resoluciji bi morala biti na sporedu že na prejšnji seji občinskega sveta. Odložili so jo na izrecno željo dr. de Rinaldinija, ker se je zaradi zasedanja deželne skupnosti ni mogel udeležiti.

Nismo folklorna skupina — smo narod!

V začetku razprave je dr. Škerk najprej utemeljil resolucijo. Dejal je, da smo Slovenci pozdravili ustanovitev deželne samouprave, ker smo bili prepričani, da bodo v njenem okviru rešili vprašanja, ki so življenjske važnosti za našo skupnost. Zato smo bili zelo presenečeni, ker je bilo na eni izmed prvih sej deželne skupnosti onemogočeno slovenskima svetovalcema, da spregovorita v svojem jeziku. Poudariti namreč moramo, da je bila dežela s posebnim statutom ustanovljena prav z namenom, da bi v njenem okviru uveljavili in zaščitili pravice slovenske skupnosti. V tem smislu so govorili razni parlamentarci, med njimi tudi krščansko-demokratska poslanca Pecorari in Ruini, ko je bilo prvič govora o deželi Furlanije-Juljske krajine. Podobne izjave je izrekel pokojni predsednik vlade De Gasperi, ko je obiskal Trst. Tako so se izjavljali parlamentarci med razpravo o deželni samoupravi v rimskem parlamentu. Njihove izjave so bile v skladu z mednarodnimi obveznostmi, ki jih je sprejela Italija s podpisom mirovne pogodbe in londonskega sporazuma. Poleg tega pa moramo poudariti — je poudaril predstavnik Slovenske skupnosti — da živimo v 20. stoletju in v srcu Evrope. Slovenci nismo folklorna skupina, temveč narod s svojo jezikovno, kulturno in politično individualnostjo, ki ima pravico, da govori v svojem jeziku ne samo v ožjem družinskem krogu, temveč tudi v javnem življenju. Zato ne bomo nikdar odstopili od svojih pravic in zahtev. Priznavamo pa, da je treba te rešiti v duhu medsebojnega sodelovanja in spoštovanja.

Jezik je del človeške osebnosti

Za predstavnikom Slovenske skupnosti je spregovoril dr. de Rinaldini, ki je najprej zanikal trditve, češ da je on osebno preprečil slovenskima svetovalcema, da bi govorila v slovenščini, nato pa poudaril, da je njegova skupina pripravljena proučiti vprašanja, ki se tičejo slovenske manjšine. Priznal je, da je komunistična stran-ka morda bila na tem področju sposobnejša. »Krščanska demokracija — je pristavil dr. de Rinaldini — si bo morala takšno stališče šele priboriti. Manjšinska vprašanja — je nadaljeval predsednik deželne skupnosti — je treba reševati v širšem okviru in v duhu nove Evrope. Nas ne loči vpra-

šanje priznanja pravic slovenske manjšine. Manjšinska vprašanja pa — je podčrtal dr. de Rinaldini — bomo lahko bolje reševali z osebnimi stiki, kakor z ostrimi besedami in užaljenostjo.

Zato vam predlagamo, da ne stavite na glasovanje resolucije, ker smo mnenja, da se z medsebojnim razumevanjem premagajo nasprotja. Mi — je dejal predstavnik Krščanske demokracije — smo vam na razpolago, da z vami razpravljamo. Prepričani smo, da je treba predvsem spoštovati človeško osebnost. In jezik je del bogastva človeške osebnosti. Upam — je zaključil predsednik deželne skupnosti — da boste razumeli našo voljo, da skupno proučimo in rešimo ta vprašanja v duhu, ki nas bo pripeljal k medsebojnemu sodelovanju.

Dovolj je zavlačevanj!

Dr. de Rinaldiniju je odgovoril predstavnik Slovenske skupnosti dr. Škerk, ki je poudaril, da slovenska manjšina že 20 let čaka na uresničenje svojih pravic in zato noče več nikakih zavlačevanj. Te pravice, ki nam pripadajo že po naravnem pravu, smo si priborili s svojim velikim krvnim prispevkom v boju proti fašizmu. Slovenci želimo živeti v dobrih sosedskih odnosih z večinskim narodom, toda zahtevamo, da začno pristojne oblasti stvarno izvajati naše pravice. Dr. Škerk je priznal, da obstajajo težkoče pri reševanju določenih vprašanj in jih je zato treba medsebojno proučiti, poudaril pa je, da je cela vrsta zadev, ki bi jih pristojne oblasti z nekoliko dobre volje lahko v najkrajšem času rešile.

Ob zaključku svojega odgovora je dr. Škerk sprejel na znanje izjave predsednika deželne skupnosti ter predlagal, naj svet ne glasuje o resoluciji. Poudaril pa je, da bo slovensko prebivalstvo imelo v bodoče pri-ložnost, da se prepriča, ali bodo obljubam predstavnika Krščanske demokracije sledila tudi dejanja.

Občinski svet se je strinjal z izvajanjem s predlogom dr. Škerka, zato odbor ni stavil na glasovanje resolucije.

—0—

NOVICE Z VSEGA SVETA

Hruščov je v razgovoru z japonskimi parlamentarci, ki so na obisku v Moskvi, izjavil, da poseduje Sovjetska zveza novo, strašno uničevalno orožje. Res veselo oznanilo za človeštvo. Kot da bi strašnega orožja še ne bilo dovolj...

—0—

Jugoslovanski predsednik Tito je bil zadnje dni na uradnem obisku na Madžarskem, ki je potekal zelo prijateljsko. Izmenjali so si visoka odlikovanja in ugotovili soglasnost o bistvenih vprašanjih mednarodne politike in dogajanja v komunističnem svetu.

—0—

Dunajski kardinal Koenig je potrdil, da obstoja možnost sporazuma med Vatikanom in madžarskimi oblastmi za osvoboditev kardinala Mindszentyja, ki živi od jeseni leta 1956 kot begunec v ameriškem veleposlaništvu v Budimpešti. Posredovalec je ravno kardinal Koenig.

Položaj na Južnem Tirolskem

Po planinah in dolinah Južne Tirolske se nadaljujejo pogoni italijanskih varnostnih sil, katerih cilj je v prvi vrsti zajetje preostalih upornikov, v drugi vrsti pa v tem, da bi jih vsaj pregnali čez mejo in jim onemogočil nadaljnje nastopanje. Kot vse kaže, je bil o pretekle dni v akciji več skupin, o katerih mislijo italijanske oblasti, da so prišle v glavnem čez mejo, iz Avstrije in Bavarske, kajti eno izmed središč organizacije za oborožene nastope v Južnem Tirolu je baje München.

Zadnje dni je večkrat prišlo do streljanja med varnostnimi silami in »neznanci« v gorah, vedno v bližini avstrijske meje, kar bi dokazovalo, da so se uporniške skupine umikale čez mejo. Vendar pa se italijanskim varnostnim silam ni posrečilo, da bi bile kakega pripadnika B.A.S.-a ujele. Streljali so se vedno na daljavo, s pobočja v pobočje, ali z vznožja gore proti vrhu, tako da so imeli uporniki vedno vsaj pol ure ali več časa, da so se umaknili, preden so prispeli tja varnostni oddelki. Kljub temu pa so imeli ti več ranjencev. Zaradi naglih premikov, nervoznosti, nepredvidnosti, prehitrih voženj vojaških vozil po cestah v goratem nepreglednem terenu itd. je bilo več vojakov ranjenih ali ubitih. Tako je bil zadnje dni po povratku z neke akcije, med katero je prišlo do streljanja, hudo ranjen v trebuh vojak tehničnega oddelka 22-letni Vincenzo Grassi iz Neapla. Po nepredvidnosti ga je ustrelil v trebuh neki podčastnik pri čiščenju svojega orožja. Grassijevo stanje je tudi po operaciji zelo resno.

Podpoveljnik policije v Bocnu, Efisio Ortona, je dal za javnost nekaj izjav o dosedanjih rezultatih pogonov in preiskav proti upornikom. Rekel je, da je nastopalo le malo in osamljenih uporniških skupin, katere pa so varnostne sile že prisilile, da so se umaknile čez mejo. Pač pa se je upornikom posrečilo, da so se vsi izmaknili zajetju.

Iz Avstrije pa poročajo, da se je zvedelo, da pripravljajo uporniki za oktober novo »ofenzivo« na Južnem Tirolskem. Avstrijska policija je zaplenila te dni v bližini Dunaja avto, ki je bil poln orožja in streliva. Avto so ustavili v območju cone, ki je rezervirana za vojaške vaje avstrijske vojske. Iz tega bi se dalo sklepati, da so se štirje m'adeniči, ki so bili v avtomobilu, polastili orožja v kakem vojaškem skladišču. Ali pa jim ga je izročil kak pripadnik v vojski? Avstrijske oblasti so baje uvedle preiskavo.

Hkrati pa je sprožil avstrijski tisk hudo kampanjo proti nastopom italijanskih varnostnih sil na Južnem Tirolskem, češ da so se obnašali njihovi pripadniki pri pogonih in preiskavah v nekaterih vaseh brutalno proti civilnemu prebivavstvu, ko so iskali upornike, ki so se skrivali v okolici. O tem je ostro pisal tudi južnotirolski dnevnik »Dolomiten«, ki je bil zaradi tega prijavljen državnemu tožilstvu.

ATENTAT NA VILO DR. MAGNAGA

V noči od 14. na 15. september so neznanci izvedli v Bocnu atentat s peklenjskim strojem, ki je bil namenjen vili, v kateri stanuje predsednik Južnotirolske ljudske stranke dr. Silvius Magnago. Eksplozija se je zaslila okrog 4.30 v ulici

Castelroncolo, v četrti vil ob robu mesta. Slišati jo je bilo v središče mesta. Toda atentatorji so se v temi zmotili in so na stavili peklenjski stroj s približno 1 kg »cheddita« na ograjo vile št. 20 namesto št. 18, v kateri stanuje Magnago. Obe ograji se namreč držita skupaj. V vili št. 20 pa živi bivši bocenski podžupan, stari baron Egon Eyrl, ki že dolgo ni več aktiven v politiki.

Vprašanje je, zakaj naj bi veljal atentat dr. Magnagu, ki je med Južnimi Tirolci spoštovana in ugledna osebnost, kar dokazuje že njegova funkcija v SVP. Nekateri menijo, da zato, ker ga smatrajo pripadniki B.A.S.-a za preveč umerjenega; po sodbi drugih pa naj bi bil atentat delo fašistov.

Po eksploziji so policisti in karabinjerji preiskali vso okolico, toda za atentatorji ni bilo več sledu.

Kaos v Vietnamu

Položaj v Južnem Vietnamu postaja kaotičen. Prevrati generalov in demonstracije študentov, budistov in katoličanov si sledijo na tekočem traku. V nedeljo je izvedel puč katoliški general Phat, a se je dal pregovoriti in je spet izročil oblast Hanhu. Vzroki temu kroničnemu stanju nemira so v tem, da imajo generali preveč besede in da nihče ne misli na reforme in kako zagotoviti vitalnost demokracije v deželi.

ADENAUER PIŠE SPOMINE

Bivši nemški kancler Konrad Adenauer, zdaj predsednik nemške Krščansko-demokratske stranke, nadaljuje zdaj na počitnicah v Adenabii s pisanjem svojih spominov. S seboj je prinesel več kovčkov dokumentov. Pri tem mu pomagajo tri hčerke in tajnica. Prvi zvezek spominov je že dokončan. Zdjaj piše o dogodkih od leta 1945 do 1963.

Potrjena domneva o razumskih bitjih v vesolju

Ameriški znanstvenik Harrison Brown s tehnološkega instituta v Kaliforniji, katerega študije o geokemiji podpira ameriška atomska ustanova NASA, je potrdil, da so možne podobne oblike življenja kot na Zemlji še na mnogih planetih v vesoljstvu, na mnogo številnejših, kot ljudje navadno mislijo. Po Brownovem mnenju živijo tako razumska bitja, kot je človek, najbrž na tisočih planetov v naši Rimski cesti, ali pa bi vsaj mogla živeti zaradi podobnosti življenjskih pogojev. Do tega zaključka je prišel ameriški znanstvenik potem ko je odkril, da so še druga sonca naše Galasije obdana od planetov. Nekatera sonca imajo tudi do 50 planetov, od katerih vsaj po dva krožita okrog svojih sonc v takih razdaljah, da je možno z gotovostjo sklepati, da obstojajo na teh planetih isti biokemični elementi, ki so potrebni za tak življenjski proces, kot se odvija na Zemlji.

Nekateri sovjetski znanstveniki pa tudi že preučujejo vprašanje, kako bi se mogli Zemljani sporazumeti s prebivavci drugih obljudenih planetov v vesolju. Tudi ruski znanstveniki so namreč trdno prepričani, da živijo na drugih svetovih še razumska bitja. »Jezik« za sporazumevanje med Zemljani in drugimi razumskimi bitji naj bi temeljil predvsem na matematiki.

Kako se sporazumeti z razumskimi bitji v vesolju?

Profesorja Gudzenko in Panovkin, ki vodita te raziskave, sta zlasti zavzeta z vprašanjem, kako razločiti in razumeti signale, ki po njunem mnenju že stalno prihajajo iz vesolja in jih zemeljske radijske postaje tudi registrirajo, a jih ne razločijo in ne razumejo. Po njunem prepričanju, obstojajo že dvajset svetlobnih let od naše Zemlje (kar je po vesoljskih »merilih« zelo — blizu) civilizacije, ki so mnogo bolj naprej od naše in ki se že dolga leta trudijo, da bi prišle v stik z drugimi razumskimi bitji v vesolju. Ni pa čisto jasno, zakaj sta sovjetska znanstvenika tako prepričana, da so tiste civilizacije naprednejše od naše.

V obstoj razumskih bitij na planetih v vesolju verjamejo tudi britanski znanstveniki, ki se tudi zanimajo za vprašanje sporazumevanja z njimi. Za naš svet bi

bila seveda velikanska senzacija, ko bi dobil stik s takimi bitji v vesolju. Mnogi problemi, ki nas danes gnjavijo, bi v trenutku izgubili svojo važnost, pojavili bi se pa novi in morda velikanski. Problemi etične, tehnične in tudi — vojaške narave. Kakšen odnos bi namreč tista razumska bitja zavzela do človeštva na Zemlji in do naše civilizacije? Morda prijateljski, morda pa tudi ne; lahko bi se zgodilo, da bi začela pripravljati ves svoj razumski in tehnični potencial za napad na Zemljo, bodisi iz strahu pred Zemljani ali iz nezaupanja, ali pa tudi z namenom, da bi se polastila našega planeta in iztrebila bitja, ki bi jim po njihovem mišljenju lahko postala nevarna.

Kaj čaka človeštvo v stiku z drugimi svetovi

Ker bi trajale take intenzivne priprave stoletja in morda tisočletja, si je lahko predstavljati, kako silno bi skrb za obrambo pred napadom iz vesolja obremenila naše človeštvo in kako bi strah pred tem pezil na vsej njegovi usodi.

Zelo lahko se namreč zgodi, da bo prinesla ta težnja današnjega človeštva po prodiranju v vesolje več razočaranj kakor radosti. S tem pa ni rečeno, da naj človeštvo ne odgrinja zastorov pred novimi spoznanji. To zahteva že sam človeški razum in tudi njen raziskovanje, ki ga je Bog sam položil v človeško naravo. Le da mora človek zmerom upoštevati, da kakor on sam ni popolno bitje, tako tudi na drugih planetih ni popolnih bitij in da so tudi ona prav tako sposobna dobrega in slabega kakor človek na Zemlji. In tisto slabo se lahko obrne tudi proti nam na Zemlji. Slepoverovanje, da pomenita civilizacijska in razumska razvitost bitij na tujih planetih že trdno jamstvo, da nam ne morejo postati nevarna, je namreč naivno in izvira iz racionalistične vere v civilizacijski napredek kot absolutni, torej tudi moralni in etični napredek, kar je v skladu z materialističnim svetovnim nazorom, a se je že izkazalo za zmotno. Dokazuje za to nam nudijo grozote, ki so se dogajale sredi dvajsetega stoletja v totalitarnih sistemih Hitlerjevega in Stalinovega kova.

Tržaškega

Veličasten marijanski shod na Opčinah

V nedeljo popoldne je bil na Opčinah veličasten marijanski shod. Ob 16. uri se je začela procesija, katere se je udeležilo približno sedem tisoč ljudi. V sprevidu so šli najprej otroci, za njimi skavti in skavtinje, Marijine družbe, proseška godba, izredno veliko število fantov in mož, nato duhovniki, za njimi Marijin kip, za njim spet duhovniki, nato predstavniki Slovenske skupnosti in kulturnih organizacij, pevski zbori ter dekleta in žene. Marijin kip so nosili fantje, častno stražo so pa tvorili skavti in skavtinje. V sprevidu so bile številne cerkvene zastave, med njimi je bila krasna romarska zastava, ki jo je izdelal akademski slikar Tone Kralj. Na eni strani je upodobil Mater božjo, na drugi pa slovanska blagovestnika sveta Cirila in Metoda. Obe podobi povezujejo slovenski motivi v slovenskih barvah. Procesija se je zaključila na trgu na Brdini, kjer je stolni prošt monsinjor Salvadori, ki je vodil procesijo, daroval slovesno sveto mašo. Med mašo je zbrani množici govoril monsinjor Močnik iz Gorice, ki je obravnaval vprašanje duhovniških poklicev med zamejskimi Slovenci. Poudaril je važno vlogo, ki jo imajo domači duhovniki za duhovni in kulturni razvoj Slovencev. Zato je dožnost nas vseh, da z molitvijo in dejanji pripomoremo, da bi nam Bog poslal čimveč dobrih božjih služabnikov. Med slovesno mašo je ob spremljavi proseške godbe pela

Marijine pesmi vsa množica, po maši pa so združeni cerkveni pevski zbori pod vodstvom dr. Hareja zapeli nekaj izbranih narodno-nabožnih pesmi.

Marijanski shodi na Opčinah postajajo vsako leto lepši. Začeli so se leta 1949, ko je bilo Marijino romanje po slovenskih župnijah. Tako je bil letošnji Marijanski shod že 16. Od leta 1954 dalje prihaja na shod izredno veliko ljudi. Zastopani so vsi sloji prebivalstva, vedno več je skavtov in skavtinj ter fantov in moških. Zadnja leta so Marijanski shodi na Opčinah postali največja slovenska prireditve na Tržaškem.

—0—

Nabrežina:

SEJA OBČINSKEGA SVETA

Ob začetku seje, ki jo je imel devinsko-nabrežinski občinski svet v torek zvečer, je župan sporočil, da je občinski odbor sklenil, da bo 25. in 26. tega meseca vpisovanje otrok iz Sesljana in Vižoveljv slovenski otroški vrtec v Sesljanu. Občinski odbor pričakuje, da bodo med tem časom pristojne oblasti odobrile sklep občinskega sveta.

Občinski svet je tudi odobril občinski obračun za lansko leto in spremembo pra-

SLOVENSKIM STARŠEM!

Po vsem Tržaškem se zdaj vrši vpisovanje otrok v slovenske osnovne šole in slovenske otroške vrte. V središču Trsta je vpisovanje na slovenskih osnovnih šolah v ulici Sv. Frančiška in v ulici Donadoni, kjer bo s 1. oktobrom odprt tudi novi slovenski otroški vrtec.

Slovenski starši! Izpolnite svojo osebno in narodno dolžnost ter vpišite svoje otroke v domače šole. Slovenski roditelji, ki vpišejo svoje otroke v tujo šolo, izdajo sebe in svoj narod.

vilnika za občinske uslužbence. Imenoval je tudi preglednike za letošnje leto. V začetku seje je občinski svet izrekel svojo solidarnost s stavkajočimi kamnarji in pozval indutrijce, naj pristanejo na pogajanja za sklenitev nove delovne pogodbe.

SLOVENSKI VRTEC V SREDIŠČU MESTA

S prvim oktobrom bo začel delovati novi slovenski otroški vrtec na slovenski osnovni šoli v Trstu v ulici Donadoni. Novi vrtec je plod dolgoletnih in vztrajnih bojev slovenskih predstavnikov v tržaškem občinskem svetu. Ustanovitev slovenskega otroškega vrta je bil eden izmed pogojev, da je predstavnik SSL dr. Simčič glasoval za lanski občinski proračun. Tržaška občina upravlja zdaj tri slovenske otroške vrte, in sicer na Greti, pri Svetem Ivanu in v ulici Donadoni. Ostali slovenski otroški vrteci v mestu in v predmestju spadajo v okvir ustanove ONAIRC. Vpisovanje v novi slovenski otroški vrtec v ulici Donadoni se začne 18. tega meseca.

POSREDOVANJE PREDSTAVNIKA LSS

V torek je izšla druga številka Uradnega lista dežele Furlanije-Julijske krajine. Nova številka vsebuje besedilo zakona o honorarjih, ki jih bodo prejeli deželni svetovalci, odborniki ter predsednika deželne vlade in zbornice. V njej so tudi odloki, ki določajo delokrog in pristojnosti posameznih deželnih odbornikov in njihovih namestnikov. Tudi ta številka je izšla samo v italijanščini.

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti dr. Škerk je v petek popoldne obiskal predsednika deželne vlade dr. Berzantija ter mu predložil najnost, da izdaja deželna samouprava Uradni list tudi v slovenščini. Dr. Škerk se je tudi zavzel, naj bi v deželno upravo sprejeli primerno število uradnikov, ki obvladajo slovenski jezik. Dr. Berzanti mu je zagotovil, da bodo v deželno upravo sprejeli nekaj slovenskih uradnikov in da bodo o objavljanju Uradnega lista tudi v slovenščini razpravljali na prihodnji seji deželne vlade.

ATOMSKI ZNANSTVENIKI V TRSTU

V nedeljo je bilo v Trstu zborovanje znanstvenega sveta Mednarodnega središča za teoretično fiziko. Udeležili so se ga svetovno znani atomski znanstveniki, med drugimi svetnik za jedrska vprašanja pri ameriški vladi prof. Oppenheimer ter podpredsednik ruske znanstvene akademije prof. Solovjev. Na zborovanju so sestavili program za dejavnost jedrskega središča v Trstu. Slednje bo začelo delovati 1. oktobra, 5. oktobra se bo pa začel prvi seminar o fiziki plazme. Udeležilo se ga bo 65 znanstvenikov iz 60 držav.

Drugi seminar bo maja in junija prihodnjega leta. Posvečen bo fiziki visokih energij in prvinskih delcev.

OBVESTILO ZA TRGOVCE

Pokrajinska bolniška blagajna za trgovce (Cassa mutua provinciale) javlja, da velja 5% popust, ki ga dajejo lekarne na recepte za trgovske podjetnike, samo enkrat; če bo na receptu že pečat lekarne, popust ne bo več dan.

Beneška Slovenija

Stupica:

OBMEJNI PREHODI

V prejšnjem mesecu so zaznamovali največjih prehodov v videmski pokrajini rekordno število osebnega prometa, odkar so uvedene propustnice. Čez mejo je šlo 28.400 oseb obeh narodnosti; jugoslovanskih državljanov 8000 več kot italijanskih. Z dvojnimi dovoljenji je pa šlo na obe strani 768 italijanskih in 1430 jugoslovanskih državljanov. Kakor vidimo, se poslužujejo naši sosede prehodov v precej večjem številu.

Najbolj živahen je promet pri Stupici. Največ prehodov čez mejo je prav na našem bloku. Na vse ostale bloke v Beneški Sloveniji, katerih je po številu enajst, odpade nekaj preko 5000 prehodov.

Rajbelj:

SMRTNA NESREČA V RUDNIKU

V rajbeljskem rudniku se je pripetila po ne dolgem presledku zopet smrtna nesreča. V soboto zjutraj je 56-letni delavec Radames Fiocardi pospravljaj s strojem ruševine in železne odpadke v garaži blizu vhoda v glavni rov. Lotil se je kosa dolge

Pisma uredništvu

Cenjeno uredništvo,

predlagam Vam, da bi priredili anketo o tem, zakaj so naši slovenski ljudje tako skopi. Pogosto čitamo v našem in tujem časopisju šale o Skotih in njihovi skoposti, vendar pa se mi zdi, da bi težko našel kje drugje tako skope ljudi, kakor med Slovenci. Ne vem, če so tako skopuški tudi Slovenci v drugih slovenskih pokrajinah, ker se o tem nisem imel prilike prepričati med svojim obiski tam, toda tu na Primorskem in zlasti v Trstu so mnogi naši ljudje tako skopi, da se mi včasih prav zastudi. Večkrat moram okrog ljudi, da bi kaj prispevali v ta ali oni kulturni in narodni namen, pa naletim pri tem na take, da me je kar sram pisati o tem. Nekateri, ki so znani kot bogataši, bi se najraje kar razjokali, če slišijo, da bi morali kaj dati v narodne namene; nekateri pa postanejo žaljivi in se znašajo nad tistim, ki je prišel prosit za prispevek.

Ne vem, če je to našim ljudem prirojeno, ali pa je to posledica njihove nekulturnosti in nevzgojenosti. Po mojem bo držalo zlasti to drugo. Mnogi naši ljudje, ki veljajo za dobrostoječe meščane in se delajo celo »kulturne«, niso uživali v resnici nobene vzgoje v pravem smislu besede in so ostali brez srčne kulture, grobi, miselno topi, nerazgledani in brez želje in hotenja po čem lepšem in plemenitejšem. Nobenega smisla nimajo za narodne ideale. Najbrž si predstavljajo, da je vse delo za naše narodne in kulturne ideale plačano, ali pa da nič ne stane.

Ker imam obilo prilike občevati tudi z Neslovinci, sem se lahko prepričal, da so ti mnogo bolj radodarni v dobre in zlasti tudi v narodne namene. Enako so gostoljubnejši tudi v čisto družabnih ozirih. S tem nočem reči, da med Slovenci ni takih ljudi, a po mojem mnenju jih je zelo malo: lahko bi rekel, da smo narod skopuhov. Želim si, da bi to bral kateri od tistih ljudi, ki jih poznam kot take in ki jih imam pri pisanju tudi v mislih, in bil bi zadovoljen, če bi si vsaj eden priznal to grdo napako svojega značaja in jo skušal popraviti. To pismo je namenjeno zlasti njim.

C. Z.

GROZEČA BREZPOSELNOST

Prejšnji teden je razburila goriško javnost in seveda v prvi vrsti delavske družine novica o odpustih večjega števila nameščencev v tkalnicah v Podgori in v Ronkah. Pa ne samo tam, kajti v zadnjih tednih je bil naznanjen odpust z dela kakim šeststotim delavcem in delavkam v različnih večjih podjetjih na Goriškem.

Vsi delavski sindikati so se uprli grozeči krizi. Po lepakih in po časopisju so javnost seznanjali s svojimi razlogi. Ne more se pa zatajiti, da so nekatere organizacije skušale vso zadevo tudi politično pobarvati. Podjetniki, v prvi vrsti podgorski tkalški concern, so pa v svojih izjavah poudarjali, da ne morejo ustreči vsem delavskim zahtevam, ker imajo premo malo naročil in so skladišča prenapolnjena; zato da so prisiljeni omejiti proizvodnjo.

Prvotno ostro nastopanje na obeh straneh se je v ponedeljek nekoliko omililo. Prišlo je do pogajanj med zastopniki gospodarjev in sindikatov, da bi bil preklican odpust 300 delavcev v podgorski tovarni.

Sindikati so predlagali, naj se odpusti odloži za eno leto, ker se bo medtem gospodarsko stanje morda izboljšalo. Druga možnost pa je, da bi tovarna ne odpustila delavstva, ampak bi mu dajala iz dopolnilne blagajne (cassa integrazione) del plače in družinske doklade. V ponedeljek zjutraj pa ni prišlo do nobenega zaključka, ker je vodstvo tovarne pristalo na dopolnilno blagajno le za tri mesece, a brez veljave za razne doklade. V načelu je torej tovarna pristala na preklic odpustov. Pogajanja se pa še nadaljujejo v bolj spravljivem duhu.

Podgora:**ZA OTROŠKI VRTEC**

V Podgori smo že imeli slovenski otroški vrtec. Zaradi premalega števila otrok, pa tudi zaradi zanikrnosti nekaterih staršev je prenehal. Slovenski vrtec so oblasti združile kar z italijanskim.

Letos pa je v našem kraju 16 otrok slovenskih družin, ki bi se lahko vpisali v otroški vrtec. Starši teh otrok so vredni

Hanalsha dolina

tračnice, ki je štrlela iz kupa, katerega je nakladal. Pri tem pa mu je težki kos železa padel na glavo in mu prebil lobanjo. Delavca so brž odpeljali v bolnišnico, a je po poti že blizu Trbiža izdihnil.

Med rudarji se še vedno širi nezadovoljstvo, ker uprava noče izplačati obljubljenih poviškov. Uradništvu je vodstvo ugodilo glede izboljšanja plač, medtem ko morajo delavci še čakati. Govori se, da bodo stopili v stavko.

Gorjani:**POPRAVILO CESTE**

Cesto iz Humina do Gorjanov so že začeli popravljati in to kar z veliko vneto in hitro. Dela nameravajo končati že v štirinajstih dneh. Cestišče bodo pokrili z bitumirano plastjo, le na bolj mehki podlagi jo bodo posuli z gruščem in asfaltirali.

Ponekod bodo cesto tudi razširili, da bo omogočeno izogibanje vozil; široka je namreč le do pet in pol metra. Za večji promet bo cesta nekaj časa že uporabna; vendar pa bodo morale pristojne oblasti misliti na trajno ureditev tudi te ceste.

kar javne pohvale, ker so nastopili z zahtevno po slovenskem otroškem vrtcu. Goriškemu županu so poslali pismo s prošnjo za ponovno odprtje otroškega vrtca v Podgori s slovenskim učnim jezikom.

Odbornik za šolstvo na goriškem županstvu je zagotovil svetovalcu dr. Sancinu, da bodo prošnjo podgorskih staršev upoštevali. Podobno zagotovilo je dala tudi predstavnic državnih ustanov vrtcev.

Ker torej ne obstaja noben zadržek, upravičeno pričakujemo, da bo tudi takoj objavljeno vpisovanje v podgorski vrtec.

Števerjan:**VODOVOD IN PRAZNIK GROZDJA**

Napeljava vodovoda gre že h koncu. Podjetje popravlja še ceste, katere so preklopali zaradi polaganja cevi. Preostane še priključitev k posameznim hišam, katero je prevzela občinska uprava. Nekateri hišni posestniki godrnjajo, ker da zahteva občina višje plačilo, kot so bili predvideni stroški, in to takoj in ne po obrokih. Občinska uprava pa pojasnjuje, da bo eventualni previšek vrnila po končanih delih. Upamo, da bo mogoče ta skoraj nepotrebna prerakanja odpraviti s pametnim dogovorom.

V nedeljo je bilo v Števerjanu zopet prav živahno. Praznik grozdja na Dvoru je privabil veliko število domačinov in tujcev. Na tridnevnem sporedu je bila poleg plesa tudi tekma v briškoli; kot prvi dobitek sta v nedeljo kruli dva prašička pred odrom. Proti večeru so nastopili na cementni ploščadi kotalkarji društva »Edera« iz Trsta. Gledavce so navdušile zlasti kotalkarke z res lepimi in akrobatskimi plesi.

Naši vinogradniki gledajo z veseljem in upanjem, kako se šibijo trte pod polnimi grozdi. Vznemirja jih pa nekoliko gniloba, ki napada vrsto tokaj. Po drugi strani pa se je slišala v razgovoru z njimi tudi skrb, kam z letošnjim obilnim blagoslovom. Po mnogih gostiščih se razpeča dosti vina, posebno ob raznih prireditvah, ko se zbere dosti ljudi. Toda marsikje ne tečijo domačega vina, ampak ga gredo iskat bogve kam. Domači pridevalci ga bo pa moral oddajati po diktirani ceni velikim skladiščnikom. Ob last in konzorcij za obrambo domačih vin bi morala poseči vmes.

Rupa:**POROKA**

V soboto dopoldne smo obhajali prav veselo ženitovanje. V domači cerkvi sta si obljubila večno zvestobo Marjeta Marušič iz naše vasi in Zdravko Klanjšček, zidarski podjetnik iz Jazbin. Ženin je več časa vodil tudi naš pevski zbor. Fantje pevci so postavili novoporočencema lep slavolok z velikim srcem na sredi ter napisom s pozdravi in voščili.

Mlademu paru voščijo vsi sosedje obilo sreče v novem življenju. Ženinu se pa še posebej zahvaljujejo za njegov trud pri pevskih vajah vsi pevci in pevke, s tiho željo, da jih ne bi popolnoma zapustil in da bi še prihajal med nje.

Včasih pa ne gledamo s prevelikim zadovoljstvom na mešane pare, ki ne vzpostavijo nove, domače družine, marveč se odtujijo naši skupnosti. K takim pojavom

Iz Goriške**SLOVENSKIM STARSEM!**

Po vsem Goriškem se zdaj vrši vpisovanje v slovenske osnovne šole in slovenske otroške vrtce. V središču Gorice je vpisovanje na slovenskih osnovnih šolah in slovenskih otroških vrtcih v ulici Croce in v ulici Randaccio.

Slovenski starši! Izpolnite svojo osebno in narodno dolžnost ter vpišite svoje otroke v domače šole. Slovenski roditelji, ki vpišejo svojega otroka v tujo šolo, izdajo sebe in svoj narod.

je težko kaj pripomniti, kakor to, da mladini primanjkuje zavednosti in pa da tudi večkrat nima primernih stikov in zabav, kjer bi se domači fantje in dekleta iz raznih naših vasi spoznavali in preveč je že narodnostno mešanih parov, katerih otroci se potem ponavadi potujčijo.

PROFESORSKI NATEČAJ

Goriško šolsko skrbništvo sporoča, da je razpisan v Uradnem listu št. 214 z dne 1. septembra natečaj za redna profesorska mesta na srednjih šolah. Razpisanih je 1374 mest. Prijavnice za prošnje se dobe na šolskem skrbništvu.

NA DRUŽINSKI IZLET

Goriško slovensko pianinsko društvo pripravlja za nedeljo 27. t. m. družinski izlet v prelepo dolino pod visoke Muzce. Izletniki si bodo ogledali Ravenco, nazaj grede pa znamenite mumije v Venzonu, Humin in starine v Čedadu. Vpisovanje traja do 23. t. m. pri odborniku Košuti v ul. Mamei.

Branik:**OBNOVILI BODO GRAD**

V nedeljo so proslavili v Braniku ali Rihenbergu občinski praznik. Na sporedu so imeli igro »Miklovo Zalo«, partizanski pohod in zabavno prireditev. Za to priložnost so občani, zlasti okrogloverne in v vasi, popravili in ocedili vsa vaška pota. Prebarvali so hišna pročelja, za kar je prispevala tudi občina.

Skoro novo lice imajo na zunaj hiše v vasi. To pa zato, ker so odprli muzej in gostišče v zgornjem, starodavnem gradu. Za sedaj le v stolpu ob glavnem vhodu. V delu pa so popravila velike dvorane v osrednji stavbi, katere spodnji prostori so nekoč služili za konjušnico in hleve. Zdag pa bodo obnovljeni prostori privabljal številne tuje izletnike, ki si bodo želeli ogledati romantični grad.

Nameravajo ga restavrirati v celoti ter v obliki iz 16. stoletja. Država in okraj sta dala precej milijonov na razpolago. Za celotno obnovo, ki bo zahtevala več sto milijonov denarja, bo pa menda priskočil na pomoč neki mednarodni fond.

V zvezi z gradom naj še omenimo, da je imel prof. Rado Bednarik v četrtek, 17. t. m. po radiju Trst A, predavanje o rihemberškem gradu v teku stoletij, v seriji oddaj o gradovih na Goriškem.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

O radijskem programu

Po Trstu krožijo govorice, da namerava ravnateljstvo tržaškega sedeža Italijanske radiotelevizije spremeniti urnik popoldanskega slovenskega sporeda na postaji Radio Trst A. Program te postaje naj bi se po novem urniku začel eno uro prej, to je ob 16. uri, ter zaključil eno uro prej, to je ob 10.30. Ne vemo, ali omenjene govorice odgovarjajo resnici, vendar pa smo dolžni, da pravočasno opozorimo ravnateljstvo tržaškega sedeža RAI-a, da bi takšen ukrep škodil poslušalcem ter ugledu postaje Radio Trst A. Strinjamo se z morebitno spremembo, da bi se popoldanski spored začel ob 16. uri, toda odločno smo proti temu, da bi se slovenski program zaključil že ob 10.30. Predvsem moramo ugotoviti, da bi novi urnik oškodoval številne radijske naročnike in poslušalce, ki so skoraj ves dan popolnoma zaposleni ter se zaradi tega posvetijo poslušanju radijskih sporedov lahko šele zvečer po 21. uri. Pripomniti pa moramo, da bi tudi tisti poslušalci, ki čez dan več ali manj redno poslušajo slovensko postajo Radio Trst A, ostali brez radijskega programa prav v času, ki je najbolj primeren za poslušanje. Eni in drugi bi bili prikrajšani za zadnja politična in krajevna poročila, ki so mnogokrat najvažnejša in najzanimivejša, ker nas obveščajo o poteku raznih dogodkov, ki se običajno zaključijo prav v poznih večernih urah. Prezgodnja zaključitev programa bi tudi onemogočila prenosanje živih slovenskih prireditev iz avditorija, novega kulturnega doma ali iz drugih dvoran, ker se pač te običajno končajo šele po 23. uri. Nastale bi težkoče tudi za morebitno povezavo tržaške radijske postaje z drugimi slovenskimi oddajniki.

Sprememba urnika bi pomenila tudi skrajšanje slovenskih oddaj za najmanj 10 ur na mesec. Ker so slovenske oddaje ob sobotah in nedeljah celodnevne, se popoldanska oddaja ne bi mogla pričeti eno uro prej, končala pa bi se eno uro prej, in bi bila torej skrajšana za eno uro. In ker so na mesece najmanj štiri sobote in štiri nedelje (včasih pa pet in še več, če upoštevamo cerkvene ter državne praznike), bi Slovenci izgubili povprečno vsaj deset ur oddaj na mesec ali 120 ur na leto.

In končno bi prezgodnja zaključitev programa pomenila tudi omalovaževanje slovenske radijske postaje ter njeno uvrstitev med drugorazredne postaje, kar bi bilo nedvomno v nasprotju z njeno dosedanja tradicijo. Vse ostale slovenske in druge važnejše postaje zaključijo namreč svoje sporede od 23. do 24. ure. Zato smo prepričani, da tolmačimo željo velike večine poslušavcev in naročnikov radijske postaje Trst A, če svetujemo ravnateljstvu tržaškega sedeža RAI-a, naj ponovno prouči svojo namero ter odloči tako, da se bo popoldanski spored postaje Radio Trst A začel ob 16. uri, toda zaključil ob 23.30.

Ker smo že pri obravnavanju programa postaje Radio Trst A, naj nam bo dovoljeno, da omenimo, še dve zadevi. Prva se tiče uvedbe radijske šolske oddaje. Skoraj vse slovenske osnovne šole razpolagajo z

radijskimi aparati, ki so jih prejele prav z namenom, da bi uvedli nekaj ur tedensko skupni šolski pouk po radiu. Med temi oddajami bi učitelji strokovnjaki vzorno podajali snov iz najrazličnejših predmetov. Oddaje bi poživljale recitacije, pevske in druge točke. Kolikor nam je znano, so slovenski didaktični ravnatelji že predlagali vodstvu tržaške podružnice RAI-a uvedbo takšne oddaje, toda do danes še niso prejeli nikakega odgovora.

Druga naša pripomba se tiče oddaje, ki je posvečena vesoljnemu cerkvenemu zboru. Namen te oddaje je, seznanjati slovenske vernike s potekom ekumenskega koncila in z vprašanji, ki jih na njem obravnavajo. Oddaja, ki je zelo koristna in važna, pa ne dosega svojega namena, ker podaja snov, ki jo obravnavajo na koncilu, preveč abstraktno in v zelo zapletenem slogu. Mnenja smo, da bi moral biti zlasti njen prvi del, ki razlaga snov, obravnavano na zasedanju, podan bolj stvarno, v enostavnem, lahkem in vsem razumljivem slogu.

—0—

AKTIVNOST JOŽETA BABIČA

Jože Babič bo v kratkem zrežiral v Jugoslaviji nov film, ki bo skušal prikazati na filmskem platnu problem delavcev, ki prihajajo iz zaostalih pekracij v razvito deželo, kjer pa jim zaradi njihove zaostalosti ne uspe, da bi se vključili v normalno življenje in postali enakopravni s tamkajšnjim prebivalstvom, kar ima zanje včasih zelo hude posledice.

Babič bo tudi zrežiral prvo delo nove sezone Slovenskega gledališča v Trstu. To bo nova drama Bratka Krefta o Prešernu. V njej je Bratko Kreft simboliziral lik in usodo pesnikov na splošno. To bo krstna predstava dela.

V ta namen se je Jože Babič te dni vrnil v Trst.

V uredništvih sovjetskih revij in časnikov se kopirajo rokopisi, ki opisujejo doživljanje v Stalinskih koncentracijskih taboriščih. Odkar je Aleksander Solcencin, srednješolski profesor iz Rjasana, s svojo povestjo »En dan v življenju Ivana Denisoviča« prekinil dolgi molč, hčejo rešiti bivši jetniki objaviti svoja doživetja. Kako močno je ta tema pretresla Ruse, dokazuje dejstvo, da je dobil bravec, ki je poslal »Izvestijem« svoj dopis o novi Solcencinovi noveli »Matrjonino dvorišče«, 500 pisem z odgovori.

Spričo pomanjkanja prostora je izbira med rokopisi iz nedavne preteklosti Sovjetske zveze zelo stroga. Izgleda za objavo imajo le najboljše in najzanimivejši prispevki.

Moskovska revija »Oktober« je sedaj objavila povest nekdanjega jetnika Borisa Djakova, ki ima značilen naslov: »Zapiski o tem, kar smo doživeli«. V njegovi povesti prvič ni nobenih izmišljenih imen, ampak so resnična družinska imena jetnikov in njihovih sodnikov. Pri tistih, ki so preživeli deho te samovolje, je navedeno v pripombi, kje sedaj stanujejo in kaj delajo.

Djakov je bil obsojen na deset let »spec-taborišča«, to je »posebnega taborišča«. To mu je sprožil človek neprizadetega obraza v jetnišnici Butirski v Moskvi. »Toda za kaj so me obsodili?« je vprašal zbegani književnik Djakov. »To morate sami najbolje vedeti!« se je glasil stoični odgovor. Djakov ni smel biti navzoč, ko so razpravljali o njegovem primeru.

Obupen razglablja obsojenec o tem, kaj je zakrivil. Morda to, da je pisal filmski scenarij o

MIHA BALOH IN MEDVED

Na Grobniškem polju blizu Roke so pred kratkim končali snemanje prvega dela zunanjih prizorov za film »Sin medvedjega lovca«, ki sta ga lo romanu Karla Maya v koprodukciji posnela Rialto-film iz Berlina in Jadran-film iz Zagreba. Ekipa bo snemala nadaljnje prizore v Splitu, potem pa se bo vrnila v Berlin. Film režirata Alfred Vohrer in Stipe Delić, v glavnih vlogah pa nastopajo Steward Granger, Elke Sommer in Pierre Bris.

V filmu nastopata tudi Mira Sardoč in Miha Baloh. Ni nam še znano, če igra Miha medveda ali lovca...

»MAJICA«

Tiskarna »Graphis« je pravkar dotiskala novo, izvirno slovensko mladinsko povestico z naslovom »Majica«. Pisateljica se skriva za psevdonimom Rika-Mela.

Knjižica šteje 56 strani in je izšla v samozaložbi. Avtorica v njej še zelo začetniško pripoveduje zgodbo moške — majice. Obžalovati je treba, da ni dala rokopisa pred tiskom pregledati kakega bolj izkušenemu pisatelju. Odpravil bi bil vsaj pravopisne napake; morda pa bi bila vzela k srcu tudi njegov dobrohotni nasvet, naj počaka z objavo in napiše kaj boljšega, bolj globokega in bolj navdahnjenega vsaj od fantazije, če že ne od umetniškega doživetja.

Ker ji pisanje precej lahko teče, je napravila slabo, da si je s tako zelo šibkim delcem otežila povratek na literarno polje.

N. H.

Posmrtna Kennedyjeva knjiga

7. oktobra bo izšla knjiga pokojnega ameriškega predsednika Johna Fitzgeralda Kennedyja »Narod priseljencev«. To knjigo je Kennedy dokončaval, ko ga je dohitela smrt. Knjiga bo izšla pri založbi Harper and Row v New Yorku.

V uvodu piše brat pokojnega predsednika Robert, da se je odločil objaviti to knjigo v prid boja za reformo sedanjega zakona o priseljevanju v Združene države.

SMRT WERNERJA BERGENGRUENA

Te dni je umrl eden najbolj znanih nemških pesnikov in pisateljev Werner Bergengruen. 71-letnega ga je pobralla huda bolezen.

Werner Bergengruen je bil rojen na Letonskem. V času nacizma so bila njegova dela prepovedana. Med njegovimi najbolj uspešnimi deli so »Tiran in dvor«, ki je izšla leta 1935, »V nebesih kot na zemlji« iz leta 1940 in »Zadnji vitez« iz leta 1954. Smrt ga je dohitela v mestu Baden Baden.

Zdaj ne molčijo več

»Ani Karenini«. Ko ga je spisal polovico, so ga zaprli. Morda so si to temo razlagali kot pirspevek k »propagandi za plemiče in posestnike«.

V koncentracijskem taborišču je pozneje srečal pesnika Cvetričkova iz Leningrada, ki je spisal ep o blokadi svojega mesta v drugi svetovni vojni. »Pesnitev je sijajna«, mu je dejal urednik, kateremu jo je predložil, »ima pa to veliko napako, da ne imenuje Stalina! To morate spremeniti, tovariš! Saj lahko Petra Velikega zamenjate s tovarišem Stalinom.« »Pa to bi bil vendar zgodovinski nesmisel!...« se je razburil pisec. Urednik je vztrajal pri svojem, pesnitve brez Stalina ne more sprejeti. In imel je prav, kot se je pokazalo.

V taborišču se je seznanil Djakov tudi z dr. Kagalovskijem, zdravnikom kremelske klinike. Med zaporniki je bil tudi profesor Wolfson, predsednik moskovskega mestnega sodišča. Mnogo so jih poslali na prisilno delo, ker so bili slučajno znani s tistimi, katere je kdo po krivem ovdalil, in so še nje zaprli. Za bodočo žico je sedel tudi komunist Guralskij, ki je poznal še Lenina. Nekoga dne je pa napisal pismo, v katerem je zahteval odstavitev Berije.

Neki sotrpin Djakova je dobil nekega dne proti letu 1950 pismo svoje 10-letne hčerke, ki ga je vprašala: »Pri kom si v jetništvu, dragi oče, pri Nemcih ali pri naših?«

Od svojega bornega jetniškega zaslužka so morali jetniki podpisati najmanj polovico za državno posojilo. »Mi mnogo molčimo,« si je zapisal Djakov v svoj dnevnik. »Toda morda bo nekoč prišel čas, ko bomo vse povedali!...«

Ta čas je sedaj tu.

GOSPODARSTVO

Uporaba umetnih gnojil danes in pred vojno

V Italiji se danes nudi zemlji kot umetno gnojilo poldrugokrat toliko fosforne kisline, 4-krat toliko dušika in 7-krat toliko kalija kot pred vojno, to je l. 1938. V tekočem gospodarskem letu so pognojili zemljo s 3,8 milij. stotov dušika, s skoraj enako količino fosforove kisline in z 1,3 milij. stotov kalija. Za ta gnojila je bilo potrošnih 105 milijard lir. V zadnjih letih se opaža, da se poraba dušika še vedno nekoliko večja, potrošnja fosforove kisline se čisto niža, dviga pa se potrošnja kalija, posebno odkar razpolaga Italija s kalijem lastne proizvodnje. — Pač pa je Italija na zadnjem mestu med državami SET-a glede potrošnje umetnih gnojil na obdelovalno enoto, to je na en hektar. Na prvem mestu je Holandska, ki izdatno gnoji celotno svoje obdelovalno površino. Primera med Holandsko in Italijo pa je v tem oziru težko mogoča, ker je Holandska ravnina, Italija pa je ravna le v manjšem delu, drugače je ozemlje gričasto ali hribovito.

Kar zadeva ceno umetnih gnojil, ta v Italiji niso dražja kot v ostalih državah SET-a pač pa tudi cenejša. En stot ali 100 kg dušika stane v Italiji 26 dolarjev, toliko tudi v Nemčiji, v Belgiji en dolar več, v Franciji pa dva.

GROZDNA SIVA PLESEN

Ze par let povzroča ta bolezen z znanstvenim imenom »Botrytis cinerea« občutno škodo našim vinogradnikom, posebno na nekaterih sortah. Najbolj občutljiv je tokajec, takoj za njim pa vsi burgundci (pinoti). Te sorte napade siva plesen kakšenkrat tako hudo, da je pridelek skoraj uničen. Napade jih pa najraje po kakšnem dežju pred trgatvijo in uniči v par dneh. — Merlot je precej odporen proti sivi plesni.

Najhujše pa je to, da trenutno nimamo nobenega zanesljivega sredstva proti tej bolezni. Poskušalo se je že marsikaj, a zaenkrat brez uspeha. Gospa A. Cosolò-Giussani, ravnateljica rastlinozdravstvene opazovališča v Gorici, ki je namenjeno vsej pokrajini, in drugi delajo poskuse s TMTD, Captanom, Phaltanom in Orthodifolotanom, ki baje nekaj učinkujejo, a se ne ve, katero sredstvo je najboljše ne kdaj in kolikokrat bi bilo potrebno škropiti ali prašiti, in tudi ne, v kakšni gostoti. — Nekateri poskušajo škropljenje s karathane.

Upajmo, da bodo znanstveniki kmalu odkrili kaj praktičnega in učinkovitega.

KNJIGA O JAGODAH

Kmetijska revija »L'Italia agricola« je posvetila svojo letošnjo julijevo številko jagodam. O teh pišejo na 170 straneh vsi vidnejši italijanski strokovnjaki na tem polju. Prispevki so vsi zanimivi, a najbolj razprava univerzitetnih profesorjev Baldinija in Goidanicha o »degeneraciji«. V tej razpravi je obdelano tudi poglavje o virusnih obolenjih, kako se jih preprečuje in zdravi in kako se vzgaja brezvirusni razmnožitveni material.

Fosforova gnojila so po enoti fosforove kisline v Italiji nekaj cenejša kot v Franciji, ki je imela do nedavna neizčrpljiva lastna ležišča fosforitov v Severni Ameriki, dočim jih je Italija morala vedno uvažati. — Če vpoštevamo razvrednotenje denarja, so danes umetna gnojila cenejša kot pred zadnjo vojno, ker so le 49-krat dražja, medtem ko računajo za eno predvojno liro 56 današnjih lir.

KRAVE MOLZNICE NA BLAZINAH

Neki Smith v Kentu (Washington, ZDA) vodi že 45 let svoje živinorejsko posestvo, katerega je na podlagi mnogih svojih poskusov in izkušenj zelo izboljšal in dvignil njegovo rentabilnost. Trenutno redi 485 krav - molznic holstainske pasme. — Najoriginalnejša misel, katero je uresničil v svojih hlevih, so 3 cm debele gumaste blazine, na katerih krave ležijo. Smith smatra vsako kravo za malo mlečno tovarno. Ko se je krava nasitila — seveda ne slame in fiodlja —, leže in prežvekuje, telo pa mirno spreminja krmo v mleko. — Smith pravi, da se blazine za krave visoko izplačajo: krave so bolj mirne in dobre volje, zato pa dajo več mleka in tudi prirastek mesa je večji.

Ameriška geološka služba

Pomoč, ki jo nudijo Združene države človeštvu, posega na vsa polja. Največji dar je nedvomno DDT, s pomočjo katerega so bile na celem svetu v veliki meri zatrite uši, bolhe, stenice in še marsikateri drugi mrčes, zlasti pa komarji, ki prenašajo klice malarije. — Iz ZDA dobivamo danes zelo mnogo kemičnih izdelkov, posebno pa zdravil. — Iz ZDA dobivamo tudi vedno več kvalitetnih semen, poljščin — hibridna koruza! —, povrtin in cvetic, sadnih dreves — predvsem jabolk, hrušk, in breskev itd. Ameriško je skoraj vse, kar nudi FAO (Organizacija Združenih narodov za poljedelstvo in prehrano) vsem državam na svetu.

Poleg s čisto materialnimi sredstvi, to je z darovi in nepovračljivimi posojili, nudijo ZDA ogromno pomoč človeštvu tudi s svojimi znanstvenimi ustanovami in strokovnjaki. V to področje spada tudi delo ameriške geološke službe, ki preučuje zemeljske plasti in ugotavlja zaklade rudnin, plinastih, tekočih in trdih goriv, podzemeljskih rek in sploh vse, kar je skrito v zemeljskih plasteh in kako bi to najlažje uporabili človeštvu v korist. Ta geološka služba je bila ustanovljena pred 85 leti in se je v začetku pečala samo s preučevanjem ameriškega ozemlja, pozneje pa je razširila svoje delo na ves svet in ga bo tudi na Luno, kamor bodo astronauti najprej skušali priti.

Iz letnega poročila za l. 1963 povzema: Zadnje leto je 20 držav zaprosilo za geološko pomoč, istočasno pa je prišlo iz

PREDVIDENI IN RESNIČNI PRIDELEK PŠENICE

Letos spomladi je pšenica v Italiji sijajno kazala in govorilo ter pisalo se je, da bo pridelek lahko dosegel tudi 100 milijonov stotov zrnja. Čim bolj pa se je bližala žetev, tem bolj se je nižal predvideni pridelek in neposredno pred žetvijo so ga cenili na 94,95 milij. stotov. Ob izvršeni žetvi so se pa cenitve še bolj znižale in se je govorilo o 90 milijonov stotov. Danes, ko je mlačev v glavnem že povsod izvršena, pa cenijo pridelek na 84-86 milij. stotov.

Približno tako je bilo tudi lansko leto. Pred žetvijo so cenili pridelek na 88 milij. stotov, po mlačvi pa se je trdilo, da je dala žetev pšenice 81 milij. stotov zrnja. Koliko točno je znašal pridelek lani, pa ne vemo; vemo le, da je bil potreben uvoz znatnih količin pšenice, za mnogo milijard. Tako bo tudi z letošnjim pridelkom, čeprav statistika pravi, da v Italiji pada potrošnja kruha in druge hrane z uporabo moke.

1963: REKORDNA LETINA OLIV

Pridelek oliv v Italiji je znašal lani 27.773.000 stotov. Od teh je šlo v neposredno potrošnjo 546.000 stotov, ostale olive pa so dale 5.254.000 stotov olja. Ta pridelek je za 2.150 tisoč stotov višji kot l. 1962 in za 1.300 tisoč stotov višji kot l. 1961.

Najvišji pridelek oliv je imela Calabria s 6.537 tisoč stoti. Okoli 200.000 stotov manjši je bil pridelek v Apuliji. Sicilija je pridelala 3.750 tisoč stotov oliv, Campania 2.840, Lazio 1.870, Toscana 1.630, Abruzzi 1.210 in Ligurija 850 tisoč stotov.

inozemstva 120 inženirjev in geologov v ZDA, da se na tamkajšnjih univerzah in inštitutih izšolajo in praktično usposobijo. Ekipe geologov ZDA pa so preučile v Afganistanu tek rek in naredile načrt, kako in s kakšnimi jezi zajeziti reko Helmand v svojem gornjem toku, da bo omogočeno redno namakanje.

Geološka služba ZDA je v Boliviji obvestila civilne inženirje, kakšne so značilnosti ozemlja, kjer mislijo zgraditi več naprav za zbiranje vode in namakanje, za gradnjo tovarn, za izrabo rudnin, itd. — V brazilski državi Minas Gerais je ista služba preučila in opredelila takoimenovani »železni štirikotnik«, kjer so velikanska ležišča in najdišča manganove in železne rude. — Državi Čile so bili preskrbljeni novi podatki o rudnem bogastvu, katerega misli Čile izkoriščati, in zaključeno je bilo geološko preučevanje ležišč soli in solitra v severnem delu države. — V Egiptu so geologi ZDA našli sredstvo proti razjedanju jekla na artezijskih vodnjakih, v Indoneziji so pa za tamkajšnjo vlado našli velika ležišča boksita.

Poleg navedenih je poslala Geološka služba ZDA posebne geološke ekipe v Izrael, Libijo, Nepal, Pakistan, Panamo, Filipine, Sudan, Španijo, Siam, Tunis in Turčijo. — Napravljen je bil tudi geološki zemljevid o 500.000 kvadratnih km površine na Luni (= površina Francije) in izražena je bila domneva, da je Luna pokrita s 5 cm debelo plastjo gobastega sestava.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Kar so fašisti naredili iz deželnega odbora, je nekaj izrednega. Odstavljen je bil deželni predsednik dr. Pettarin, odstavljeni so bili vsi italijanski in slovenski odborniki in ostal je v službi le en mož in sicer dr. Ivan Pascoli.

Poslanec Virgil Šček je izrazil o položaju svoje mnenje in napisal o tem poseben članek, kjer je zapisal:

Neki laški parlamentarec me je vprašal »Kako ste Slovani sprejeli Italijo?« Odgovoril sem mu. Slovani smo želeli priti pod Jugoslavijo. Kdor bi drugače govoril, bi bil

125. Dr. E. BESEDNJAK

neiskren in govoril bi neresnico. Kakor smo privoščili slednjemu Italijanu, da bi bil pridružen materi Italiji, tako je bila naša vroča želja, da bi zadnja slovenska vas pripadla Jugoslaviji.

Odločujoče države pa so šle preko nas in nas prisodile Italiji. Naša usoda je bila zapечатena. Ni nam preostalo drugega, kakor da lojalno priznamo dovršeno dejstvo. Počasi, počasi se je naš narod vživljal v nove razmere

»Moje iskrene besede so parlamentarca razveselile in dodal je, da bodo s časom primorski Slovani ne le spoštovali italijansko državo, marveč jo celo ljubili, ker bodo doživeli v njej največjo svobodo.«

Parlamentarcu sem odgojoril: »Pustimo čas, da izreče o tem sodbo.«

PRVI STIKI

»Da bi pokazali, da nam je tuja poganska nestrpnost, smo iskali stikov z Italijani. Sedstavili smo skupno z italijanskimi liberalci,

socialisti, republikanci in fašisti edinstven odbor za varstvo vojnih oškodovancev; italijanske in slovenske stavbne zadruga so se združile v enoto itd.

»Te zveze so bile mogoče, ker so bili zato dani pogoji: spoštovanje medsebojnih pravic, zlasti jezikovnih. V teh korporacijah se ni nikdar žalil ne naš, ne laški jezik, tiskovine so bile dvojezične in skupno glasilo Zveze zadrug vojnih oškodovancev izhaja v obeh jezikih.« (Obnova Goriške.)

»Dočim smo Slovenci kazali iskreno dobro voljo za sodelovanje in smo opazili isto odkritosrčno voljo tudi pri raznih italijanskih skupinah, nas je v srce zadelo dejstvo, da nam vlada kot predstavnica države dosledno krati naše narodne in predvsem jezikovne pravice.«

»Državni uradi so začeli dopisovati našim ljudem v italijanskem jeziku, večinoma pa so slovenske vloge vobče vračali. Na sodnih so dovoljevali govoriti slovensko le prekó tolmača, na postajah in poštah so tisočletna krajevna imena spreminjali, tako da naš človek ne dobi voznega listka, če reče Dornberg, ampak mora reči Montespino, ki ni prav nobeno rimsko ime in ga pred 18. oktobrom 1920 ni poznal še noben človek na svetu. Vse te in slične grdobijske so obsojali vsi pošteni Italijani domačini, ki so večkrat izjavljali: »Na ta način se ne bo vtila Slovincem ljubezen do Italije.«

NAJNOVEJŠI UDAREC

»Doživeli smo ga pred par tedni. Zadal nam ga je človek, ki ga sicer osebno globoko spoštujem, a ga vsled zadnjega udarca ne morem imenovati z drugo besedo kakor s trinogom.«

»Kar čez noč je vrgel dr. Ivan Pascoli slovenski jezik iz deželnega odbora. Naši župani dobivajo dopise v laškem jeziku. Šele par dni je, kar mi je na Travniku v Gorici rekel neki župan: »Tako sem postal v 24 urah analfabet. Vse mi mora tajnik tolmačiti.«

»Gospod deželni komisar! Ali se ne spominjate, da ste nekoč pripadali Avstriji in kako ste tedaj živo občutili, če Vam je vlada le trohico pravic vzela? Mar mislite, da naši župani niso ljudje? Mar menite, da naše ljudstvo nima srca? Če je Vas kdaj Avstrija z bilko zadela, ste Vi naše ljudstvo s kolom udarili.«

»Ko smo skupno živeli v Avstriji, smo mi iskreno privoščili furlanskemu ljudstvu vse pravice. Naša vroča želja je bila, da bi si slednji laški pometač mogel dopisovati z uradi v svojem jeziku. To mu je bilo dovoljeno in nam je bilo to všeč. Gospod komisar! Ako je v Vas še trohica pravičnosti, in o tem ne dvomim, potem nam vrnite naše pravice!«

Uvodno smo doprinesli dovolj dokazov, kako je v našem narodu napredovala misel za sporazum. Naše ljudstvo pravi: Ti imej svoje, jaz svoje, pa se pobotava! Za sporazum je conditio sine qua non, je temeljni pogoj: dejansko priznanje, da smo Slovenci etnična osebnost, narodna enota, ki ima pravice sama iz sebe. Teh pravic, predvsem pravice do lastne kulture, do slovenske šole in slovenskega jezika, se ne sme nihče dotakniti. To ni moje stališče, to je stališče vsega naroda in s tega temelja se nikoli odmaknil ne bo.«

DEŽELNA GLUHONEMNICA

Malo časa vlada na deželnem odboru vladni komisar dr. Pascoli, in vedeli smo, da od njega ne moremo mnogo pričakovati. Toda priznati moramo, da je naše pričakovanje s svojim nastopom nasproti Slovincem še prekosal. (Dalje)

Dnevnik iz vojne proti Turkom

V zadnji, 17. številki revije »Julia Gens« poroča Alessandro Ricardi di Netro o zelo zanimivem dnevniku, ki so ga pred kratkim našli v arhivu grada Colloredo. To je popotni dnevnik grofa Francesca Giulia Silvestrija iz leta 1687, ki ga je poklonil po povratku iz vojne proti Turkom na Hrvaškem in Madžarskem družini Colloredo. Dnevnik ni samo skrbno pisan, ampak tudi opremljen z lepimi risbami in akvareli. Revija je objavila tudi več reprodukcij teh Silvestrijevih ilustracij k dnevniku, med drugimi zanimive slike Korošice, Stajerke in Hrvice.

Silvestri se je priglasil kot prostovoljec v avstrijsko cesarsko vojsko za boj proti Turkom in je potoval na konju s takrat običajnim spremstvom iz Gorice v Ljubljano in od tam na Koroško, kjer je njegov polk prezimoval. Vse te kraje tudi opisuje. Iz Koroškega je odšel s polkom v Karlovac, kjer je bila trdnjava »okrašena« s številnimi turškimi glavami. Tu je izvedel, da Hrvati ne jemljejo ujetnikov, ampak vsem zajetim sovražnikom odsekajo glave. S prihodom pomladi so se začele sovražnosti.

Zanimiv je opis takratnega načina bojevanja. Ogromen je bil pratež vojske. Poveljnik Silvestrijevega dragonskega polka je imel samo za svojo osebno prtljago več

kot 25 voz in 12 jezdnih konj. Če upoštevamo k temu še prtljago posameznih častnikov, si lahko predstavljamo, koliko spremstva je bilo v vojski poleg pravih vojakov in kakšna babilonska zmešnjava je nastala v primeru poraza. Silvestrijevi polk, v katerem je on kmalu dobil čin častnika, je prehodil vso Hrvaško. V Zagrebu jih je pogostil tamošnji nadškof s kanoniki, ki pa niso bili samo duhovniki, ampak nekateri tudi vojščaki. Dvema stotnijama cesarske vojske sta na primer poveljevala kanonika. Cilj tistega vojnega pohoda je bila močno utrjena turška trdnjava Osijek. Silvestri podrobno opisuje posamezne epizode te vojne, v kateri se je sreča stalno menjavala; končno pa so po več porazih le zmagali cesarski, zavzei turški tabor in napravili bogat plen. Silvestri se je nato poslovil od vojske in se po Donavi vrnil na Dunaj, kjer mu je končno uspelo dobiti patent stotnika, nakar ga je sprejel v avdienci tudi cesar. Potem se je vrnil v domovino. Silvestrijevi dnevnik je res nad vse zanimiv in nudi nazorno sliko bojevanja v 17. stoletju, pa tudi razmer v slovenskih in zlasti v hrvaških deželah v 17. stoletju.

—0—

EURO-PALAČA — PRIVID BODOČNOSTI?

V prihodnjih treh letih bodo zgradili v bližini zahodnonemškega glavnega mesta

najvišjo palačo na svetu, ki se bo imenovala Euro-palača. Po načrtu nekega berlinskega arhitekta bo visoka 1250 metrov; imela bo 8000 stanovanj v 356 nadstropjih. Palača bo predstavljala celo mesto v eni sami stavbi, kajti prostora bo za 25 tisoč ljudi. Visoka pa ne bo samo hiša, ampak tudi račun za njo, ker so stroški preračunani na dve milijardi mark.

Tristo metrov široki temelj bo segal 60 metrov globoko v zemljo. Tudi spodaj bo šestnajst nadstropij, katere bodo uporabljali za garaže. Do višine 80 metrov bodo segali štirje široki stolpi, kjer bodo nameščeni hoteli, uradi, kinodvorane, šole in podobno. Od osemdeset metrov naprej v oblake pa se bo dvigala stavba, podobna ogromnemu stolpu. V sredini stolpa bodo vozila hitra dvigala. V krogu se bodo pa vrstila najmoderneje urejena stanovanja s petkrat opaženimi okni, ki ne bodo popuščala nobenega šuma ali mraza. V stanovanjih v višini nad 600 metrov bodo imeli stanovavci vedno sonce, ker bodo gledali oblake pod seboj. Zgornji del tega stanovanjskega babilonskega stolpa bo razsvetljen tako, da ga bodo opazili letalci že z da'jave 400 kilometrov. Stanovanja v stolpnem mestu bo pa možno samo odkupiti in sicer po 12 in pol milijona lir eno.

Načrt je res ogromen. Ali pa je stavbenik računal s potresi?

ŠPORTNI PREGLED

Najboljše kolesarje sveta imata Belgija in Italija

V nedeljo so se končale kolesarske dirke za svetovno prvenstvo, ki so bile na sporedu na pariškem dirkališču.

Največ zanimanja je bilo seveda za tekme v hitrosti in to posebno za poklicne kolesarje. Svetovni prvak Italijan Gaiardoni je klonil že v četrtini finala (premagal ga je Avstralianec Baensch), skupno s sorojakom Beghetto, Nizozemcem Captein in Svicarjem Plattnerjem. V polfinalu so se tako uvrstili Italijan Maspes, Avstralianec Baensch ter Belgijca De Bakker in Sterckx, ki sta bila prav kmalu nato poražena. Maspesu pa ni bilo posebno težko v finalu poraziti Baenscha in tako sedmič osvojiti mavrično majico svetovnega prvaka.

Vrstni red (hitrostna tekma poklicnih kolesarjev): 1. MASPEŠ (Italija), 2. BAENSCH (Avstralija), 3. DE BAKKER (Belgija).

Tudi tekme v zasledovanju so bile zanimive. Odlikoval se je posebno Belgijec Bracke, ki ni imel posebnih težav odpraviti vse sotekmece in osvojiti svetovno prvenstvo. Bracke je v četrtfinalu dohitel Nizozemca Nijdamo, ki je sodil med glavne favorite, v polfinalu porazil Italijana Baldinija ter v finalu premagal lanskega svetovnega prvaka Italijana Faggina.

Vrstni red (zasledovalna vožnja poklicnih kolesarjev): 1. BRACKE (Belgija), 2. FAGGIN (Italija), 3. BALDINI (Italija).

Poklicni kolesarji so tekmovali tudi v dirki za motornimi vozili. Zmagal je prepričljivo vožnjo Spanec Timoner, ki je 100 km prevozil v 1. 17' 8". Na drugo mesto se je uvrstil Belgijec Proost, na tretjo Nemeč Marsell, sledijo Francoz Varnajo, Belgijec Dellof, Svicar Tiefenthaler, Nemeč Rudolph in Belgijec Depaepe.

Vrstni red (dirka za motornimi vozili za poklicne kolesarje): 1. TIMONER (Spanija), 2. PROOST (Belgija), 3. MARSELL (Nemčija).

Nepoklicni kolesarji so tekmovali v štirih disciplinah: v hitrosti, v zasledovanju in v dirki za motornimi vozili, kot poklicni tekmovalci, ter še v zasledovalni dirki za ekipe.

V hitrosti so v polfinalu izpadli tako Belgijec Sercu, lanski svetovni prvak, ter Italijan Bianchetto, v četrtfinalu pa so bili poraženi Čeh Kucerek, Italijan Damiano ter Rusa Khitrov in Bodnieks. Francozi so tako slavili velik uspeh, saj sta se uvrstila Terntin in Morelon na prvi dve mesti.

S TRŽAŠKEGA

SEMINAR ZA SLOVENSKE ŠOLNIKE

V torek je skupina slovenskih šolnikov iz Trsta odpotovala na Bled, kjer se zdaj udeležuje študijskega seminarja. Na njem predavajo priznani pedagogi in univerzitetni profesorji iz Ljubljane o šolstvu, šolski preosnovi v Jugoslaviji, o pouku slovenščine, pravopisu, jugoslovanskem filmu in o slovenski sodobni umetnosti.

Skupino sestavlja 13 profesorjev in 12 učiteljev, ki poučujejo na slovenskih šolah na Tržaškem. Seminar spada v okvir dogovora mešane jugoslovansko-italijanske komisije za zadeve narodnostnih manjšin. Podobne seminarje so imeli že večkrat šolniki, ki poučujejo v italijanskih šolah na Koprskem in v Bujsčini.

STROKOVNI TEČAJI ZA MLADINO

Center za strokovno izobrazbo ENALC v ulici Boesini 4. v Trstu bo priredil 35 dnevni in večdnevni tečaje za mladino obeh spolov za veliko poklicev. Pouk bo tudi praktičen.

Starši, izkoristite priložnost, dajte svojim otrokom možnost, da se naučijo kakega poklica, da bodo imeli zagotovljeno bodočnost.

Za vpis in pojednila se je treba obrniti na pisarno ENALC, vse dni od 8-13 od 15.30 do 20.00 ure, tudi ob sobotah. Telefona 24-076 — 24-363.

OPOZORILO BRAVCEM!

Zaradi tehničnih težav je morala tokrat odpasti rubrika »Zena in dom«.

Vrstni red (hitrostne dirke za nepoklicne kolesarje): 1. TRENTIN (Francija), 2. MORELON (Francija), 3. BIANCHETTO (Italija).

V zasledovanju nepoklicnih kolesarjev je bil nedvomno najboljši Nizozemec Groen. Mladi kolesar je z neverjetno lahkoto premagal vse tekmece ter si prepričljivo osvojil mavrično majico. Zaman sta se mu zoperstavila tudi dobra Belgica Van Loo ter Čeh Daler, ki je v tekmi za tretje mesto porazil Danca Freya. V četrtfinalu so izpadli: Claesges, Jozefowicz, Spiegelberg ter Italijan Roncaglia.

Vrstni red (zasledovalne dirke za nepoklicne kolesarje): 1. GROEN (Nizozemska), 2. VAN LOO (Belgija), 3. DALER (ČSR).

Veliko zanimanja je bilo tudi za zasledovalno tekmo ekip. V polfinale so prišle naslednje države: Nemčija (4. 40" 78), Italija (4. 41" 34), Sovjetska zveza (4. 42" 3) in Francija (4. 42" 49); lioni se so Čehoslovaška, Poljska, Danska in Anglija. Glavni kandidatinji za končno zmago sta bili Nemčija in Italija in tako se je tudi zgodilo. Nemci kot odlično najboljši so si osvojili prvo mesto z odličnim časom: 4' 39" 46 (povprečna hitrost 52,709 kmh).

Vrstni red (zasledovalne dirke za ekipe): 1. NEMCIJA, 2. ITALIJA, 3. SOVJETSKA ZVEZA.

Nepoklicni kolesarji so nastopili še v tekmi za motornimi vozili. Dirka je bila zelo borbeno in prvi je prišel na cilj Nizozemec Oudkerk, ki je porazil Belgijca Walschaerts. Francoz Salmona in Svicarja Lugnbuhla. Sledijo še: Herger (Švica), Delpiano (Francija), Giscos (Francija) ter Italijan Carniel.

Zenske so tekmoval tako v hitrosti kot v zasledovanju. V hitrosti je zmagala Sovjetska zveza (1. Kiričenko in 2. Ermoļajeva) v zasledovanju pa Belgija (1. Reynders).

Vrstni red ženskih tekem — Hitrost: KIRIČENKO (SZ), 2. ERMOLAJEVA (SZ), 3. CAILLE (Belgija).

Zasledovanje: 1. REYNDERS (Belgija), 2. BURTON (Vel. Britanija) in 3. PURONEN (SZ).

VAŽNA KOLEKTIVNA POGODBA

Prejšnji teden je podpisalo tretje največje ameriško avtomobilsko podjetje Chrysler pogodbo s sindikati. Vsa ameriška javnost si je oddahnila in poudarja, da je lahko ta mezdna pogodba za vzgled, kaj morejo doseči svobodni in politično ne podpihovani sindikati s stvarnimi zahtevami in pametnimi pogajanjmi.

Mezdna pogajanja, ki so zadevala 74 tisoč delavcev, so se zaključila pol ure pred začetkom napovedane stavke. Po novi pogodbi bo imel vsak delavec s šestdesetim letom in po 30 letnem službovanju pravico do mesečne pokojnine 250 tisoč lir; letni dopust bo trajal štiri tedne; vsak delavec bo imel prosto tudi ob svojem rojstnem dnevu. Zvišale so se seveda tudi plače.

Po razglašeni pogodbi so takoj poskočile tudi delnice Chryslerjevih tovarn.

Z začetkom oktobra bodo zelo verjetno zvišane v Italiji cene tudi železniškim vozovnicam. Dober vzgled je da tržaški ACEGAT z zvišanjem vozovnic za avtobuse, filovije in tramvaje.

Bivši glavni tajnik Nacionalnega odbora za atomsko silo, prof. Felice Ippolito, se baie ne bo več pojavil v sodni dvorani, kjer se mora zagovarjati zaradi zapravljanja premoženja te ustanove. Prepeljali so ga v civilno bolnišnico, kjer bo operiran na ušesu, v katerem ima majhne tumorje blagega značaja.

Z Goriškega

VPISOVANJE V VRTEC

Goriško županstvo je objavilo, da je vpisovanje v otroške vrtce ves ta teden in da se bo zaključilo v soboto 19. septembra. Vpisati je treba otroke na sedežu šole. Za slovenske otroke prideta v pošte vrtca v Šolskem domu, v ulici Croce 3, in v Malem domu, ulica Randaccio 10. Starši morajo predložiti pri vpisu rojstni list in potrdila o cepljenju proti kozam, davici in otroški paralizi. Obenem se plača tudi določena vsota za otroško kosilo.

V Sovodnjah, Rupih, Doberdovu, Standrežu in Pevmi bo vpisovanje v petek in v soboto dopoldne in popoldne.

Pouk se bo začel 1. oktobra.

RAZSTAVA SLIK S ŠTEVERJANSKE TEKME

V petek so odprli v kavarni »Teatro« in v galeriji na Korzu razstavo slik. Na ogled so podobe slikarjev, ki so se udeležili tekme »ex tempore« na baronovem vrtu v Števerjanu. Gre za 150 slik, nagrajene so razstavljene v kavarni. Dela so naslikana v vseh možnih tehnikah. Glede nagrajevanja so pa nastali spori že brž po tekmi v Števerjanu. Dolžili so komisijo pristranosti in da nima vsa prireditelj nobene umetniške višine. Prišlo je skoraj do pretepa.

Zdaj bo pa ime'lo občinstvo priložnost soditi in oceniti te slike, naslikane »na hitro«. Razstava bo odprta do 20. septembra.

DOBER KONCERT

V petek se je pokazalo, kako željno je goriško občinstvo tudi resnih umetniških nastopov. Velika telovadna dvorana je bila polna občinstva pri nastopu tržaškega simfoničnega orkestra pod vodstvom Norvežana Pera Drejera. Nastopila je tudi mlada slovenska pianistka Dubravka Tomšič iz Jugoslavije, kateri so poslušavci navdušeno ploskali.

V petek bo v isti dvorani naslednji, tretji koncert pod okriljem goriške Ustanove za umetniško-kulturne prireditve.

S sosedne strani:

KOBARID — GREGORČIČEVA PROSLAVA

V nedeljo je priredilo kobarško prosvetno društvo spominsko proslavo ob 120-letnici rojstva pesnika Simona Gregorčiča. Proslavo so imeli na trgu pred Gregorčičevim spomenikom.

Precejšnja množica ljudstva je poslušala dolgo vrsto govorov. Stvarno literarno in umetniško sta govorila pisatelj Bevk in profesor Slodnjak. Nastopali so tudi pevci in društva iz Ljubljane.

Slišali smo tudi spraševati nekatere tujce, koga predstavlja tisti spomenik. Opazili so še Volaričevega, ki jih je tudi zanimal. Kazalo bi torej, da bi kje na trgu postavili dvo ali trojezično tablo s kratkimi podatki o obeh možeh, ki sta proslavila Kobarid.

MALI OGLASI

Prodamo žensko in moško slovensko narodno nošo. Ponudbe na uredništvo N. L.

Številna dekleta in tudi ženske v zreli dobi iz Slovenije in Hrvaške bi se rade poročile z izseljenci. Ponudbe po možnosti s slikami na uredništvo N. L. pod »Dekleta«.

Izdajatelj: »Novi list« d. z. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

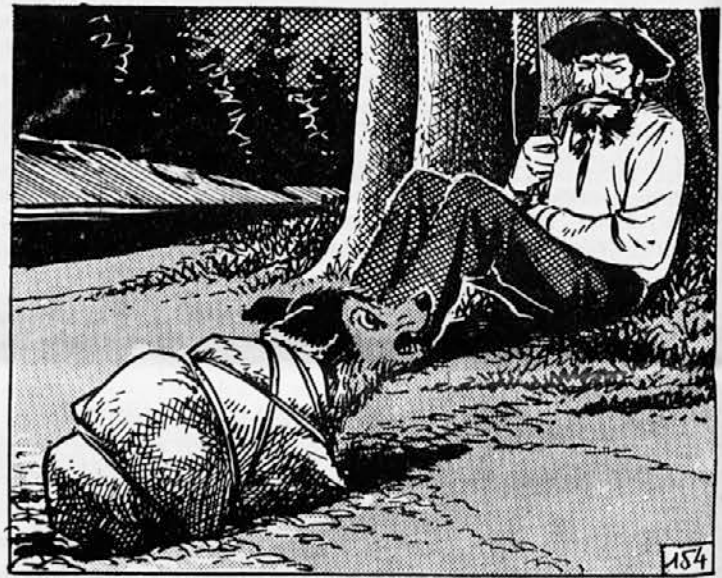
151. McTaggart je odvedel ujetega Bareeja v svoje taborišče. Do vratu ga je tesno povezal v odejo, da se Baree ni mogel niti ganiti. Trgovca si je v skledi vode izpiral roko. Med borbo je bil Baree globoko zasadil zobe v njegovo zapestje. Ugriz je trgovca skečel in vso jezo je hotel izliti na ujeto žival. »Ti hudič mali!« je preklinjal.

152. Nenadoma je planil k Bareeju in ga s pestjo trdo udaril po glavi. »Možgane bi ti moral izbiti in najbrž bom to tudi storil!« je vpil hudobni človek. Baree je mežikal v njegov od jeze spačeni obraz in divje oči. Ne, te oči niso take kot mile oči tistega krasnega bitja z dolgimi lasmi! Odpor do tujca je vstal v njem in ježno je zalajal.

153. Takrat je McTaggart dvignil palico. Padla je z vso težo na Bareeja, se znova dvignila in spet udarila. Udarjala je enalomerno, neusmiljeno. Ko se je McTaggart utrudil, je prenehal. Baree je bil ves omotičen in gobček mu je krvavel. »Bom že izgnal hudiča iz tebe!« se je pridušal divjak. »Nikoli več me ne boš poskusil ugrizniti!«

154. Baree je spoznal da je srečal svojega najhujšega sovražnika. McTaggartova palica ni ubila njegovega poguma, razbila je le njegov strah in vzbudila sovraštvo, kakršnega Baree doslej ni poznal. Sovraštvo mu je predramilo osamljeno zavest. Budno je opazoval svojega nasprotnika, ki je sedel pod drevo in mirno kadjal pipo.

155. Vso noč se je Baree poskušal osvoboditi. Vse zaman! Dušil se je pod debelo odejo, vezi so ga rezale v telo in mu ustavljale kri v žilah. Kljub vsem bolečinam niti enkrat ni zavpil. Zjutraj je bil popolnoma izmučen. Ko se je McTaggart prebudil in prišel k njemu, ni mogel dvigniti glave. McTaggart se je zadovoljno zasmejal.

156. »Mislim, da mi sedaj ne boš več nagajal,« se je zarežal in dvignil sveženj z Bareejem pod pazduho. Nadaljeval je svojo pot k Pierrotu. Zadovoljen in samozavesten je bil. Da, dobil bo Nepeesu! Naj Pierrot samo poskusi odbiti njegovo snubitev če mu je življenje drago! Saj starec ne bi bil prvi človek, ki bi ga McTaggart ubil!